

syv Arla Foods-tilknyttede bestyrelsesmedlemmer er både bestyrelsesmedlemmer i Arla Foods, i Mejeriforeningen og i Mælkeafgiftsfonden. (Se bilag 1 om bestyrelsessammensætningen i Mælkeafgiftsfonden, bilag 2 om bestyrelsessammensætningen i Mejeriforeningen og bilag 3 om direktions- og bestyrelsessammensætningen i en række Arla Foods-selskaber).

Arla Foods' majoritet i Mælkeafgiftsfondens bestyrelse hænger sammen med selskabets bestemmende indflydelse i Mejeriforeningen. Mejeriforeningen indstiller således 11 ud af Mælkeafgiftsfondens 14 bestyrelsesmedlemmer. (Forbrugerrådet har på grund af nedskæringer trukket det 15. medlem). Arla Foods har flertal i Mejeriforeningens bestyrelse, idet selskabet i henhold til vedtægterne har adgang til at indsætte syv af foreningens 11 bestyrelsesmedlemmer.

Det er fødevareministeren, der har kompetence til at foretage den endelige udpegning af bestyrelsesmedlemmerne i fondene. Så vidt vides, har ministeren imidlertid i alle tilfælde fulgt interesseorganisationernes indstillinger. Fødevareministeren har således ikke foretaget den habilitetsbedømmelse, som Civilrettsdirektoratet foretager i relation til andre fonde, heller ikke selv om bemyndigelsesloven forudsætter, at fødevareministeren skal føre et tilsyn med promille- og produktionsafgiftsfondene, som svarer til det tilsyn, som ellers foretages af Civilrettsdirektoratet under Justitsministeriet.

Udformningen af reglerne, som regulerer, hvorledes bestyrelsen i Mælkeafgiftsfonden skal udpeges, resulterer dermed i, at det reelt er et stort, privat, multinationalt selskab, som bestemmer, hvorledes betydelige offentlige midler skal bruges. I 2001 uddelte bestyrelsen 111 mio. kr. Heraf fik Mejeriforeningen 78 mio. kr. til at benytte til Mejeriforeningens projekter. Det vil sige, at pengene reelt gik til foreningen selv. Kun 1,8 mio. kr. af fondsmidlerne gik til økologiske projekter, hvilket svarer til 1,6 pct. af de uddelte midler i fonden. Til sammenligning udgjorde andelen af økologisk mælk i 2001 10,21 pct. af den samlede mælkeproduktion. Det bemærkes i øvrigt, at det ikke er alle mejerier, der er medlemmer af Mejeriforeningen.

Billedet går igen for eksempel i sammensætningen af Svineafgiftsfondens bestyrelse. (Svineafgiftsfonden uddelte i 1999 omkring 240 mio. kr.). Foreningen Danske Slagterier udpeger således 15 af Svineafgiftsfondens i alt 17 bestyrelsesmedlemmer. Danish Crown har imidlertid fuldstændig kontrol over Danske Slagterier, idet ni af Danske Slagteriers ti bestyrelsesmedlemmer repræsenterer Danish Crown. Det betyder, at også flertallet af bestyrelsesmedlemmerne i Svineafgiftsfonden har tæt tilknytning til Danish

Crown. P.t. er Svineafgiftsfondens bestyrelse kun på 15 medlemmer. Heraf er ni også medlemmer af Danish Crowns bestyrelse, og yderligere to har en anden tilknytning til Danish Crown.

Fondene skal være med til at sikre, at erhvervsudøverne inden for den enkelte sektor solidarisk medvirker til at finansiere aktiviteter og opgaver inden for den pågældende sektor, opgaver, som den enkelte erhvervsudøver ikke selv har mulighed for at iværksætte. Fondene støtter imidlertid, særlig i forbindelse med afsætningsfremme og forskningsindsatsen, en lang række initiativer, som primært er til gavn for de store virksomheder.

Det er for eksempel åbenlyst, at forskning i fuldautomatisering af produktionen alene tilgodeser store virksomheder, der har råd til at foretage store teknologiske investeringer. Disse virksomheder er imidlertid af en størrelse, der gør, at de i forvejen har mulighed for at finansiere forskning. De offentlige fondsmidler kan derfor med fordel anvendes andetsteds og dermed øge sektorens fælles udbytte af investeringerne i forhold til den nuværende situation. Hertil kommer, at der ikke forskes i kvaliteten af de produkter, der er resultatet af en øget automatisering af produktionen.

I forbindelse med afsætningsfremme har de økologiske producenter interesse i tiltag, der specifikt er rettet mod økologiske produkter. Hvorimod generel reklameindsats for sektorens produkter ikke er til synnerlig gavn for denne gruppe producenter. Det er imidlertid langt overvejende den sidste type afsætningsfremme, der nyder godt af fondstilskud.

At situationen er uholdbar, understreges af, at sammensætningen af fondsbestyrelserne og disses uddeling af midler er på kant med fondslovgivningens og forvaltningslovens regler om habilitet og på kollisionskurs med regler i konkurrenceloven. Overordnet er formålet med habilitetsreglerne at bevare borgernes tillid til offentlige myndigheders afgørelser. Denne tillid er imidlertid i fare for at blive nedbrudt, når et stort, privat selskab eller organisation overtager styringen af en offentlig myndighed, således at selskabet eller organisationen kan sætte dagsordenen, når midlerne i fonden skal uddeles. Habilitetsproblemet skærpes, når fondsuddelingerne giver det pågældende selskab eller organisationen selv betydelige konkrete fordele i form af besparelser på egne budgetter, fordi midlerne uddeles til formål, som selskabet eller organisationen uden fondsmidlerne selv måtte investere penge i. Da de store selskabers og organisationers interesser imidlertid langtfra altid deles af de mindre og de økologiske producenter, opstår der desuden problemer i relation til konkurrencelovgivning.